

Nota van zienswijzen ontwerp omgevingsvisie

De ontwerp omgevingsvisie heeft van 23 februari tot en met 6 april 2023 ter inzage gelegen. Aan een ieder is in deze periode de mogelijkheid geboden om op de ontwerp omgevingsvisie te reageren in de vorm van een zienswijze. Om dit kenbaar te maken is een publicatie gedaan bij onze officiële bekendmakingen, is een artikel in het gemeentenuws geplaatst en is de bekenmaking digitaal gepubliceerd.

De omgevingsvisie is geen document, maar een website. Om inwoners hierbij te helpen met het navigeren op deze website zijn zes inloopmiddagen. Op deze inloopmiddagen hadden inwoners van 13.00 tot 18.00 de gelegenheid om vragen te stellen. Hier is geen gebruik van gemaakt.

De omgevingsvisie was te vinden op omgevingsvisie.h-i-ambacht.nl. De link naar deze website is gecommuniceerd op onze gemeentelijke website, in het gemeentenuws en via de officiële publicatie.

Tijdens de zienswijzenperiode hebben wij 7 zienswijzen ontvangen. Na sluiting van de termijn zijn nog 2 zienswijzen binnengekomen. Deze zijn ook meegenomen in onderstaande beantwoording. In totaal zijn er dus 9 zienswijzen. Hieronder voorzien wij de ingekomen zienswijzen puntsgewijs van een antwoord. Na de beantwoording van de zienswijze volgt een conclusie waarin staat of de zienswijze leidt tot aanpassing van de ontwerp omgevingsvisie.

1. Zienswijze huisarts te Hendrik-Ido-Ambacht

Een huisarts uit Hendrik-Ido-Ambacht heeft namens de huisartsen gereageerd op de ontwerp omgevingsvisie. De zienswijze heeft als dagtekening 13 maart 2023 en is op 13 maart door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Samenvatting zienswijze

In de zienswijze worden de volgende zaken aan de orde gesteld:

1. In de omgevingsvisie staat over gezondheidszorg: '*Uit een uitgevoerde voorzieningenscan bleek dat deze capaciteit van zorgvoorzieningen een aandachtspunt is.*' Dit is ons inziens een behoorlijke onderschatting van het probleem, aangezien er binnen Hendrik-Ido-Ambacht al meerdere jaren ruim onvoldoende capaciteit aan huisartsenzorg is. Daarbij staan de bestaande praktijken onder druk door diverse factoren en ontwikkelingen binnen het huidige zorglandschap. De vergrijzing/toenemende zorgvraag gaat het capaciteitsprobleem inderdaad groter maken. Onze zienswijze is dan ook dat de zorgcapaciteit een meer prominente rol binnen de omgevingsvisie zou moeten krijgen.

Puntsgewijze beantwoording

1. In de omgevingsvisie wordt de capaciteit van zorgvoorzieningen beschreven als 'aandachtspunt'. Daarmee wordt bedoeld dat de gemeente met zorgondernemers meedenkt en ontwikkelingen faciliteert door het eventueel afwijken of aanpassen van het bestemmingsplan. Concreet wordt momenteel de ontwikkeling van Zuidwende-Zuid aanbesteed. Hier worden groen- en (para)medische voorzieningen met een lokaal verzorgend karakter ontwikkeld. De gemeente herkent de zorg van de huisartsen. Daarom wordt in de omgevingsvisie 'aandachtspunt' gewijzigd in 'belangrijk aandachtspunt'.

Conclusie

Om het belang van capaciteit in zorgvoorzieningen te onderstrepen wordt in de omgevingsvisie 'aandachtspunt' gewijzigd in 'belangrijk aandachtspunt'.

2. Zienswijze Cumela Nederland

Cumela Nederland heeft gereageerd op de ontwerp omgevingsvisie. Cumela is de branchevereniging van ondernemers die met mensen en materieel als specialisten in de groen-, grond- en infrasector werken. In Hendrik-Ido-Ambacht zijn een drietal agrarische Cumelabedrijven, allen gevestigd in het buitengebied. De zienswijze heeft als dagtekening 21 maart 2023 en is op 21 maart 2023 door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Samenvatting zienswijze

In de zienswijze worden de volgende zaken aan de orde gesteld:

1. Middels deze reactie/zienswijze verzoeken wij u, om het bestaansrecht van onze (lid-) bedrijven – in het buitengebied – te erkennen en om qua omgevingswaarden inpassing te geven aan de opgaven en ontwikkelingen welke voor de bedrijven relevant zijn inzake de fysieke leefomgeving.
2. Wij vragen u dan ook om mogelijkheden te creëren om bestaande bedrijfslocaties te kunnen ontwikkelen, te kunnen uitbreiden en nieuwvestiging in het buitengebied mogelijk te maken om uitvoering te kunnen geven aan de in de Omgevingsvisie vermelde ambities.

Puntsgewijze beantwoording

1. Het deelgebied 'Polder Sandelingen-Ambacht' beslaat het totale buitengebied van Hendrik-Ido-Ambacht. Het deel boven de A16 is ingevuld middels het Sandelingenpark en woningen. Onder de A16 ligt een drietal glastuinbouwbedrijven. Dit zijn Cumelabedrijven. In de omgevingsvisie staat beschreven dat Hendrik-Ido-Ambacht geen grootschalig grondgebruik kent. In de omgevingsvisie is daarom geen beleid geformuleerd op de agrarische sector. Het bestaan van deze sector in Hendrik-Ido-Ambacht wordt wel erkend. Een belangrijk doel van de omgevingsvisie is de mogelijkheid tot het maken van integrale afwegingen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen worden de belangen van Cumelabedrijven meegewogen.
2. Wat betreft nieuwvestiging en uitbreiding van bestaande bedrijven kiezen wij voor maatwerk. Wij vinden het namelijk belangrijk dat nieuwe en bestaande bedrijven passen bij de maat en schaal van het betreffende landschap.

Conclusie

De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de ontwerp omgevingsvisie.

3. Zienswijze inwoner uit de wijk Krommeweg te Hendrik-Ido-Ambacht

Een inwoner van Hendrik-Ido-Ambacht heeft op de ontwerp omgevingsvisie gereageerd. De zienswijze heeft als dagtekening 23 maart 2023 en is op 31 maart door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Samenvatting zienswijze

In de zienswijze worden de volgende zaken aan de orde gesteld:

1. In de verslagen staat iets over geluidswallen langs de snelwegen. Het wordt echter steeds ergens achteraan genoemd, terwijl ikzelf en ook de mensen in mijn omgeving juist geluidsoverlast van de snelwegen als heel hinderlijk ervaren. Als ik door het Sandelingenpark loop, is het geluid van de snelweg nadrukkelijk aanwezig. Ook in en rondom mijn huis hoor ik de snelweg heel vaak. Ik woon in de wijk Krommeweg. Ik vind dan ook dat hier eens heel goed naar gekeken moet worden.

Puntsgewijze beantwoording

1. In het coalitieprogramma 2022-2026 'Samen voor Ambacht' heeft de gemeente het voornemen geuit te gaan onderzoeken of er mogelijkheden zijn de geluidsoverlast van de A16 te beperken. De gemeente gaat tijdens de huidige coalitieperiode met dit onderzoek aan

de slag. Indien op termijn concrete plannen voor deze ontwikkeling ontstaan, worden deze opgenomen in de omgevingsvisie.

Conclusie

De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de ontwerp omgevingsvisie.

4. Zienswijze van Oasen drinkwater

Oasen drinkwater heeft op de ontwerp omgevingsvisie gereageerd. De zienswijze heeft als dagtekening 29 maart en is op 30 maart door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Samenvatting zienswijze

1. Als gevolg van de energietransitie wordt het drukker in de ondergrond door de opkomst van onder andere open en gesloten bodemenergiesystemen en geothermie. Van deze systemen is het soms nog onduidelijk wat ze op lange termijn voor invloed hebben op de grondwaterkwaliteit. Omdat de gemeenten bevoegd gezag zijn voor de gesloten bodemenergiesystemen, vragen wij terughoudend te zijn met de aanleg van bodemenergiesystemen nabij grondwaterwinningen.
2. Ook zijn er risico's van de energietransitie voor onze infrastructuur, met betrekking tot opwarming van de leidingen en het drinkwater. Wij vragen de gemeente om bij het toepassen van een warmtenet rekening te houden met de ligging van drinkwaterleidingen. Warmtenetten dienen zo ver mogelijk van de waterleidingen vandaan te blijven of, indien het niet anders kan, dient er te worden aangetoond dat de opwarming van de ondergrond beperkt blijft.

Puntsgewijze beantwoording

1. In de omgevingsvisie staat: 'Het Waterschap Hollandse Delta faciliteert in samenwerking met het HVC daarnaast het gebruik van aquathermie als nieuwe bron van energie voor o.a. het warmtenet De Volgerlanden. We gaan daarbij continu uit van de meest recente informatie en kunnen op basis daarvan onze plannen bijstellen.' Daar wordt aan toegevoegd 'Daarnaast wordt rekening gehouden met bestaande (ondergrondse) structuren zoals het drinkwaternet en grondwaterwingebied'.
2. Zie antwoord onder 1.

Conclusie

Drinkwaterbedrijf Oasen heeft als kernwaarden om onberispelijk drinkwater met grote leveringszekerheid en klanttevredenheid te leveren voor nu en in de toekomst. De gemeente erkent het belang van een goede drinkwatervoorziening. Daarom wordt in de omgevingsvisie aandacht besteed aan (ondergrondse) structuren zoals het grondwaternet en grondwaterwingebied'.

5. Zienswijze van Natuurvereniging Eiland IJsselmonde

De Natuurvereniging Eiland IJsselmonde heeft op de ontwerp omgevingsvisie gereageerd. De zienswijze heeft als dagtekening 31 maart 2023 en is op 1 april door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Samenvatting zienswijze

1. In de visie wordt veel geschreven over het belang van groen in de toekomst van het dorp, waarmee we verblijd zijn. Zoals ook wordt onderkent in de Omgevingsvisie is er op dat gebied in Ambacht nog veel winst te behalen. De Natuurvereniging IJsselmonde wil middels deze zienswijze waardering uitspreken voor de groene ambities, maar tegelijk enkele opmerkingen plaatsen met het in Ambacht gevoerde beleid.

2. In de Omgevingsvisie wordt geschreven over de Groene omgeving in het dorp, waaronder het Baxpark en Sophiapark (naast natuurgebieden Crezée- en Sophiapolder). In Ambacht ligt echter nog veel meer groen, denk aan de gazons langs singels, plantsoenen en berm. Deze groenstroken die door de gemeente lopen, worden helaas zeer intensief beheerd. Door het toepassen van ecologisch maaibeheer (bijv. door gefaseerd te maaien, of delen van de gazons niet mee te nemen) en het realiseren van natuurvriendelijke oevers (of ten minste natuurvriendelijk beheer van oevers) kan door de gemeente een netwerk worden gerealiseerd waarmee de Groene omgeving verbonden kan worden. Zo krijgen de parken en natuurgebieden in en rondom het dorp een hogere ecologische waarde.
3. De Galgenplaat en een gedeelte van de Noordoevers worden volgens de Omgevingsvisie ontwikkeld tot getijdenpark. Het is goed om te horen dat op de Galgenplaat geen plaats is voor woningbouw in de toekomst, en dat de huidige natuurwaarden (soorten die verder in de gemeente niet meer voorkomen: bever, ijsvogel, havik, boomvalk, grauwe vliegenvanger) beschermd en versterkt kunnen worden. Belangrijk is voor de Natuurvereniging dat de reeds bestaande unieke natuurwaarden nooit verloren mogen gaan in dit gebied ten koste van de inrichting of toekomstige recreatie, waardoor natuur verstoord kan worden.
4. Polder Sandelingen-Ambacht krijgt in de omgevingsvisie bijzondere aandacht, wat niet onterecht is gezien het gebrek aan ruimte voor natuur in de gemeente. Het landschap op IJsselmonde verandert echter snel en ook buiten de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht is de afgelopen tientallen jaren veel open landschap (land- en tuinbouw) omgevormd tot bebouwing of de aanleg van recreatiebossen (Develbos in Zijndrecht, Oosterpark in Ridderkerk, Waalbos in Ridderkerk). Het authentieke landschap in deze regio en de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht is echter open van karakter, met de daarbij behorende natuurwaarden. De Natuurvereniging IJsselmonde hecht er daarom waarde aan om de open landschappen die nog resteren, open te houden, en pleit tegen een verdere verbossing van het eiland. In Sandelingen-Ambacht overwinteren bijvoorbeeld veel houtsnippen die voedsel zoeken in het ruige grasland, en zijn veel moerasvogels aanwezig die baat hebben bij een open omgeving.
5. In de Omgevingsvisie wordt minimale aandacht gegeven aan het laatste agrarische gebied in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, langs de Langeweg. De huidige vorm van akkerbouw (naast enkele kassencomplexen) is intensief, maar herbergt nog enkele akkervogels (kievit en gele kwikstaart). Elders op IJsselmonde worden reeds stappen gezet naar meer natuur-inclusieve akkerbouw (bijvoorbeeld bij het Buijtenland van Rhoon). Hoe mooi zou het zijn als het laatste restje akkerbouw binnen de gemeentegrenzen niet alleen van waarde is voor de boeren, maar ook voor de biodiversiteit.
6. De Natuurvereniging vindt het gevoerde beleid van de gemeente in de afgelopen jaren ondermaats als het gaat om natuur-inclusief bouwen. Naast de landbouwgronden, de moerassen en de (recreatie)bossen is er namelijk nog een belangrijk biotoop te vinden in de gemeente: de gebouwde omgeving. Binnen de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht zijn de afgelopen jaren vele honderden woningen gerealiseerd, waarbij vele honderden kansen zijn gemist door geen gebruik te maken van inbouwvoorzieningen voor bedreigde soorten die afhankelijk zijn van de gebouwde omgeving (zoals o.a. huismussen, gierzwaluwen, spreuwen en vleermuizen). Deze soorten hebben baat bij groene structuren in de bebouwde omgeving (boomlanen, heggen, groene tuinen) en bij de mogelijkheden voor het vinden van verblijfplaatsen in gebouwen. Binnen de nieuwbouw in de gemeente is zeer lage natuurwaarde aanwezig, wat ook wordt onderkent in de Omgevingsvisie. De Natuurvereniging hoopt dat het streven 'naar integrale plannen waarin groen een belangrijke rol vervult binnen de openbare ruimte', resulteert in het feit dat geen woning in de gemeente wordt opgeleverd zonder voorzieningen voor flora en fauna en moedigt de gemeente daartoe aan. Dit is niet alleen van meerwaarde voor de biodiversiteit, maar vergroot ook het woongenot voor mensen zoals uit diverse onderzoeken blijkt.

Puntsgewijze beantwoording

1. Goed om te lezen dat de Natuurvereniging Eiland IJsselmonde de groene ambities van de gemeente waardeert.
2. In de omgevingsvisie wordt het belang van ecologische waarden onderkent en veel aandacht besteed aan biodiversiteit. Daar waar mogelijk vergroot de gemeente de biodiversiteit van onze openbare ruimte. De afgelopen jaren hebben wij al goede stappen gezet om de biodiversiteit in onze gemeente te vergroten. Zo hebben wij bijenlinten en -hotels geplaatst. Is er gazon omgevormd naar vaste planten en/of heesters en hebben wij honderden extra bomen geplant. Een gefaseerd maaibeheer past in deze ontwikkeling. Op enkele locaties in Hendrik-Ido-Ambacht hebben wij dat al toegepast. De komende jaren gaan wij verder met het versterken van natuurwaardes en biodiversiteit. Dat doen wij onder andere door ervoor te zorgen dat er (gefaseerd) oevervegetatie aanwezig is, waar het kan. Een omgevingsvisie is echter een visie op hoofdlijnen. Gefaseerd beheer is ons inzien een uitwerking van de ambitie om biodiversiteit te vergroten. Deze uitwerking vindt plaats in het programma duurzaamheid.
3. De natuurwaarden in dit gebied zijn voor de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht belangrijk. In de toekomst zetten wij in op zoveel mogelijk behoud van groen. Door de kwaliteit te verbeteren, vergroten we de biodiversiteit in het gebied. Samen met Zuid-Hollands Landschap en de provincie behouden en versterken we in de toekomst de natuurwaarden in de Sophiapolder en Crezépolder.
4. Polder Sandelingen-Ambacht heeft een belangrijke groene functie voor de gemeente, dit onderschrijven wij in onze omgevingsvisie. Wij zetten in op het behoud van groen tussen Hendrik-Ido-Ambacht en Ridderkerk. Door de kwaliteit te verbeteren, beschermen we bestaande natuurwaarden en vergroten we de biodiversiteit in het gebied. Het open karakter van Sandelingen-Ambacht zal echter behouden blijven. Dit is ook de wens van de provincie. Het NRIJ is eigenaar van het Sandelingenpark. Staatsbosbeheer voert in opdracht van het NRIJ beheer. Samen blijven wij ons inzetten om de kwaliteit te verbeteren in dit gebied.
5. Het versterken van natuurwaarden in het agrarisch gebied is een mooie ambitie van Natuurvereniging Eiland IJsselmonde. Wij juichen het toe dat Natuurvereniging Eiland IJsselmonde zich hiervoor inzet en het gesprek aangaat met de paar resterende agrariërs over het belang hiervan.
6. Op kleine schaal zijn we al bezig met de toepassing van natuurinclusief bouwen, zoals door de toepassing groene daken en groene gevels. Dit wordt veelal gedaan door het motiveren en faciliteren van deze maatregel, bijvoorbeeld door de duurzaamheidslening en de Groene Daken Actie waarbij de gemeente een subsidie aanbood wanneer een dak werd vergroend. In de toekomst breiden we dit verder uit. In de omgevingsvisie staat hierover: 'Verder worden de mogelijkheden bekeken voor natuurinclusief bouwen en het vergroenen langs wegen en paden. Ook de aanleg van zo veel mogelijk natuurvriendelijke oevers valt hieronder.'

Conclusie

Net als Natuurvereniging Eiland IJsselmonde vinden wij het belangrijk dat er zowel in de woonwijken als daarbuiten voldoende groen is. Beiden dragen we zorg voor het behoud en het versterken van onze natuur en de verschillende plant- en diersoorten. De komende jaren blijven wij hier op inzetten, het belang van groen en biodiversiteit is echter voldoende geborgd in de ontwerp omgevingsvisie. De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerp omgevingsvisie.

6. Zienswijze van Waterschap Hollandse Delta

Het Waterschap Hollandse Delta heeft op de ontwerp omgevingsvisie gereageerd. De zienswijze heeft als dagtekening 5 april 2023 en is op 5 april door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Samenvatting zienswijze

1. Waterschap Hollandse Delta (WSHD) heeft met plezier deelgenomen aan de bijeenkomsten die door uw gemeente georganiseerd zijn met betrekking tot het ontwikkelen van de omgevingsvisie voor Hendrik-Ido-Ambacht. Wij hebben het als zeer prettig ervaren om aan de voorkant in het proces betrokken te zijn. Daarnaast is WSHD verheugd om gegeven input tijdens en na de bijeenkomsten verwerkt te zien in de ontwerp-omgevingsvisie.
2. In de Omgevingsvisie van uw gemeente wordt nog gesproken over de Omgevingsvisie van Hollandse Delta. Inmiddels werken wij aan een Watervisie. Centraal hierin staan onze drie leidende principes: water en bodem zijn sturend, de toekomst begint nu en samen realiseren we maatwerk. De Watervisie 2050 zal komend voorjaar ter besluitvorming aan ons algemeen bestuur worden voorgelegd.
3. Met het oog op de waterkwaliteit zien we in de omgevingsvisie graag terug hoe er met panden (bijbouw) in het buitengebied wordt omgegaan met betrekking tot het wel/niet rioleren ervan. Wat is uw ambitie in deze?
4. Bij verdichting in de woongebieden ontstaat er een behoorlijke druk op de openbare ruimte. Niet verharderen of anders omgaan met verharding, zodat water kan infiltreren of kan worden vastgehouden, biedt mogelijkheden om de verdichting mede mogelijk te maken. Met het doel dat het gebied erop vooruit gaat. Hierbij moet er ook gekeken worden naar de bestaande bouw rondom de verdichtingsgebieden.
5. In het hoofdstuk 'bedrijventerreinen' wordt een visie op het type industrie dat een plaats kan hebben in Ambacht gemist. Afhankelijk van het type industrie is het belangrijk dat er gekeken wordt of het aanwezige rioolstelsel geschikt is met het oog op de toekomst. Bij zware industrie hoort een verbeterd gescheiden stelsel en bij kantorenparken en vergelijkbare industrie volstaat een gescheiden stelsel.
6. Voorgesteld wordt om in het hoofdstuk 'milieu' het nieuw nationaal beleid dat formuleert dat water en bodem sturend moet zijn voor de inrichting van ons land mee te nemen.
7. Graag zien we in de passage 'Hoe zien we de toekomst van klimaat?' jullie visie op de omgang met afvalwater en hemel. Deze wordt nu gemist.
8. In de inleiding van het hoofdstuk 'klimaat' staat de volgende zin: 'In het Klimaatakkoord van Parijs hebben we afspraken gemaakt en doelen bepaald over de veranderingen in het klimaat.' Voorgesteld wordt deze zin te herformuleren; het gaat er namelijk om dat we doelen hebben bepaald over het verder beperken van de opwarming van de aarde.
9. Verder wordt in dit thema (klimaat) de maatregel 'ontharden' gemist. In de omgevingsvisie zien we graag terug dat bij de inrichting van nieuwbouw en herstructurering, maar ook bij het opknappen van de buitenruimte geen verharding wordt aangelegd of zo beperkt mogelijk.
10. In de passage 'Wat is klimaat?' wordt gesproken over zowel mitigatie als adaptatie, maar in de beschrijving wordt daarna vooral ingegaan op het thema adaptatie. We vragen ons nu af wat uw gemeente doet aan klimaatmitigatie. Is dat, zoals het nu lijkt, alleen door het inzetten op de energietransitie? Want wat doet uw gemeente aan het reduceren van uw eigen CO2 uitstoot?
11. In het thema circulariteit wordt gemist welk goed voorbeeld uw gemeente zelf geeft als het gaat om circulaire economie. Hier wordt niet zozeer bedoeld op het eigen afval beter scheiden, maar bijvoorbeeld het circulaire gedachtegoed toepassen bij renovatie of nieuwbouw van jullie eigen assets.
12. In de laatste alinea van het thema circulariteit is het wellicht goed om als slotzin te vermelden dat het verwerken van maaisel (maar ook bagger) voor beide organisaties een onderwerp is waarop verdere samenwerkingskansen kunnen worden verkend.

13. Onder het thema 'Bereikbaarheid' wordt aangegeven dat het voor reizigers met het openbaar vervoer, fietsers en voetgangers zowel de interne bereikbaarheid (binnen de gemeente) als externe bereikbaarheid (van en naar de gemeente) belangrijk wordt gevonden. Daarbij wordt tevens aangegeven dat het fietsnetwerk wordt uitgebreid en verbeterd, waarbij rekening wordt gehouden met de toename van het aantal fietsers op steeds bredere en snellere (elektrische) fietsen. In het kader daarvan vragen wij aandacht voor het doortrekken van de F16 van Ridderkerk naar Dordrecht over het grondgebied van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht. Het realiseren daarvan geeft een grote verbetering van deze verbinding en draagt bij het aan het halen van de regionale en gemeentelijke doelen op het gebied van duurzaam vervoer.
14. In de vierde alinea bij 'Hoe zien we de toekomst van veiligheid? - Fysieke veiligheid' staat: 'Maar absolute veiligheid bestaat.' Deze zin is onjuist geformuleerd en moet zijn: 'Maar absolute veiligheid bestaat niet'. Graag zien we dat deze zin wordt aangepast in de omgevingsvisie.
15. Bij de beschrijving van de waarde 'water' vragen wij u om hier ook aandacht te hebben voor het toezicht op indirecte lozingen dat wordt uitgevoerd door OZHZ ter bescherming van de eigen werken en die van het waterschap
16. In de laatste alinea van de waarde 'Water' wordt over het waterschap het volgende beschreven: 'Zij werken aan een toekomst waar afval en afvalwater niet meer bestaan.' Voor ons als waterschap is dit geen realistische ambitie. Graag deze zin uit de omgevingsvisie herformuleren of schrappen.
17. In het thema 'Duurzame toekomst' zien we graag jullie visie terug op het duurzaam aanbesteden en hoe er naar het hergebruik van grondstoffen wordt gekeken.
18. In de tekst over klimaatbestendig en circulair Ambacht is de volgende passage opgenomen: 'De waterveiligheid is daarom ook op orde: de rivierdijken zijn uiterlijk in 2050 voor lange tijd versterkt. We houden de kans dat overstromingen plaatsvinden ook in de toekomst klein, zodat onze inwoners zich veilig voelen en geven invulling aan het meerlaagse veiligheidsbeleid.' Het zou goed zijn als er in de omgevingsvisie meer richting wordt gegeven aan het begrip meerlaagse veiligheid. De tekst suggereert dat waterveiligheid alleen met sterke dijken te maken heeft en dat is onjuist. Het beperken van de gevolgen van overstromingen hoort ook bij waterveiligheid, zoals ook onder het thema 'Veiligheid' reeds is beschreven. Dus op welke manier denkt uw gemeente invulling te geven aan het beperken van de gevolgen van een eventuele overstroming? En wordt dit meegenomen in het kader van de implementatie van ruimtelijke adaptatie (waar gevolgen van overstromingen één van de vier onderdelen is)? Wat gaan we doen?
19. Voor de tekst over klimaatbestendig en circulair Ambacht is wordt voorgesteld om aan de opsomming toe te voegen: 'Het terugdringen van rioolvreemd water dat niet in de riolering thuis hoort.'

Puntsgewijze beantwoording

1. Goed om te lezen dat de samenwerking als prettig is ervaren.
2. In het hoofdstuk 'Relatie met andere visies' wordt de tekst over de Omgevingsvisie Waterschap Hollandse Delta vervangen door tekst over de Watervisie. Daarin zullen de drie 'leidende principes water en bodem zijn sturend, de toekomst begint nu en samen realiseren we maatwerk' opgenomen worden.
3. Vergeleken met andere gemeenten heeft Hendrik-Ido-Ambacht een erg klein buitengebied. De woningen en bedrijven die zich hier bevinden zijn reeds voorzien van riolering. Dit betekent dat het aansluiten van mogelijke nieuwe ontwikkelingen een voor de gemeente relatief kleine ingreep is.
4. Juist in versteende gebieden proberen wij groen toe te voegen. Zo planten wij met name extra bomen in de gebieden waar dat het hardst nodig is. Op deze manier realiseren wij in de

versteende gebieden een mooie stap richting een groenere openbare ruimte, waarbij minder verharding aanwezig is en water wordt vastgehouden en minder hittestress ontstaat. De komende jaren gaan wij hiermee door. In de omgevingsvisie staat hierover: 'Duidelijk is dat we oplossingen moeten zoeken in een meer integrale aanpak. Denk bijvoorbeeld aan groen op daken, groene gevels en groene parkeerplaatsen (met ondersteunende verharding). Dit betekent dat we per gebied de verschillende uitdagingen en kansen bekijken en keuzes maken.'

5. De gemeente overlegt met het WSHD de (bouw)plannen voor nieuwe bedrijven. De adviezen van WSHD met betrekking tot het type riolering worden door de gemeente opgevolgd.
6. Akkoord. De gemeente neemt in het thema 'milieu' de volgende paragrafen op:
Onder 'Waar staan we nu?':
'We hebben nog geen lokaal beleid waarin het gebruik van de bodem is geregeld. Zorgen voor veilig, duurzaam en natuurvriendelijk gebruik van de ondergrond en de bovengrond is wel belangrijk en nodig. In Hendrik-Ido-Ambacht lopen we net als in de rest van Nederland steeds vaker tegen de grenzen van het bodem- en watersysteem aan. Daarnaast zet de klimaatverandering alles op scherp. Er ontstaat steeds vaker concurrentie tussen de gebruiksfuncties in de ondergrond. Denk aan het gebruik van de ondergrond voor bodemenergie, kabels en leidingen, drinkwaterwinning, waterhuishouding en waterberging. We volgen het nationale beleid waarin bodem en water sturend zijn voor de ruimtelijke inrichting (zie verder bij 'Hoe zien we de toekomst').'
Onder 'Hoe zien we de toekomst van milieu?':
Voor bodem en water volgen we het nationaal beleid. Dit houdt in we de hele ondergrond, dus het (bodem- en watersysteem), relevant laten zijn vinden bij ruimtelijke ontwikkeling. Dit noemen we, ook wel 3D-ordering genoemd. Bodem en water geven voorwaarden voor toedeling van functies aan locaties zijn het uitgangspunt om te bepalen wat waar mag. Deze voorwaarden gaan regionaal en lokaal in kaart gebracht worden, zodat we straks concreter weten op welke manier bodem en water sturend zijn.
7. Bij piekbuien kan niet al het water in het riool worden geborgd en afgevoerd. We denken na over oplossingen voor tijdelijk bergen van water bovengronds. In de omgevingsvisie staat hierover: 'We maken onze rioleringen klimaat robuust, door bijvoorbeeld gescheiden stelsels aan te leggen voor hemelwater apart van vuilwater. Beleid hiervoor is vastgelegd in het vigerende Gemeentelijk Rioleringsplan. In de toekomst wordt dit vervangen door een Programma Waterrobuust.'
8. Akkoord. De gemeente verandert de zin in 'In het Klimaatakkoord van Parijs hebben we afspraken gemaakt en doelen bepaald het verder beperken van de opwarming van de aarde'.
9. De gemeente streeft ernaar om daar waar mogelijk passende klimaatadaptieve maatregelen te treffen. Ontharden is er daar een van. In de omgevingsvisie staat hierover: ' Waar mogelijk zetten we ook in op het tegengaan van hittestress. [...] Voorbeelden om de omgeving hittestressbestendig te maken zijn schaduwwerking door bomen, minder verharding en meer groen en water. [...] Daarnaast zetten we in op de verdere uitvoering van klimaatadaptieve maatregelen in regionaal verband.'
10. Klimaatmitigatie betreft maatregelen waarmee we de opwarming willen beperken. We dragen hier aan bij door de CO₂-uitstoot te verminderen en een energietransitie te maken. Deze vraagstukken hebben sterk met elkaar te maken. Wij volgen de landelijke ambitie om 55% CO₂ te reduceren in 2030. Deze ambitie nemen we op in de omgevingsvisie. In het programma duurzaamheid werken we deze ambitie verder uit.
11. De gemeente geeft een goed voorbeeld wanneer het gaat om circulaire economie. In de omgevingsvisie staat het volgende: 'Op dit moment lopen er diverse initiatieven. We zorgen

voor een betere afvalscheiding van particulieren. Ook zijn we bezig met het circulaire bedrijventerrein Ambachtsezoom. Verder bevorderen we, in het kader van bedrijvigheid, de circulaire economie op bedrijventerreinen. Op dit moment ligt er ook een uitvraag om het zorgcomplex aan de Zuidwende circulair te bouwen.'

12. Akkoord. De gemeente vermeld in de slotzin van het thema circulariteit dat het verwerken van maaisel (maar ook bagger) voor beide organisaties een onderwerp is waarop verdere samenwerkingskansen kunnen worden verkend.
13. De fiets speelt een belangrijke rol in onze regio. De huidige fietsverbinding tussen Dordrecht en Rotterdam kent een aantal knelpunten. Er zijn verbeteringen aan de fietsverbindingen nodig om deze aantrekkelijker te maken voor fietsers. In 2022 is er een haalbaarheidsstudie uitgevoerd om inzicht te krijgen in de haalbaarheid van een metropolitane fietsroute tussen Dordrecht en Rotterdam, via Ridderkerk en Hendrik-Ido-Ambacht. Op basis van de resultaten van de haalbaarheidsstudie onderzoeken wij de verdere mogelijkheden.
14. Akkoord. De gemeente wijzigt de zin naar 'absolute veiligheid bestaat niet'.
15. Het bevoegd gezag heeft de plicht tot het uitvoeren van toezicht op indirecte lozingen. Het is niet nodig dit ook op te nemen in de omgevingsvisie.
16. Akkoord. De gemeente schrapt de zin 'Zij werken aan een toekomst waar afval en afvalwater niet meer bestaan'.
17. Momenteel wordt er niet structureel gestuurd op duurzaam aanbesteden. Per aanbesteding wordt gekeken of duurzaamheid hier een plek in kan krijgen. Binnenkort wordt gestart met een traject waarbij wordt gekeken naar hoe duurzaamheid een plek kan krijgen in onze inkoopvoorwaarden.
18. In de omgevingsvisie staat 'Klimaatadaptatie en ruimtelijke adaptatie gaan hand in hand. We moeten onze kernen en het buitengebied zó inrichten dat we voorbereid zijn op het toekomstige klimaat. Dit noemen we ruimtelijke adaptatie. Daarbij is meerlaagse veiligheid belangrijk, dat betekent dat we het risico op overstromingen bestrijden door een combinatie van waterkeringen (laag 1), ruimtelijke ordening (laag 2) en crisisbeheersing (laag 3). Op al deze niveaus worden maatregelen bedacht om dit te bereiken.' De gemeente is van mening dat deze tekst de meerlaagse aanpak voldoende weergeeft. In de omgevingsvisie staan de strategische hoofdlijnen. De uitwerking van de verschillende lagen vinden plaats in een programma of het omgevingsplan.
19. In de opsomming staat reeds: 'We maken onze rioleringen klimaat robuust, door bijvoorbeeld gescheiden stelsels aan te leggen voor hemelwater apart van vuilwater. Beleid hiervoor is vastgelegd in het vigerende Gemeentelijk Rioleringsplan. In de toekomst wordt dit vervangen door een Programma Waterrobuust.'

Conclusie

In het voortraject voor de omgevingsvisie hebben gesprekken met o.a. het WSHD plaatsgevonden. De gemeente waardeert het compliment dat WSHD over deze samenwerking geeft. De zienswijze leidt tot een aantal aanpassingen. Hieronder bevinden zich een aantal kleine tekstuele aanpassingen of toevoegingen. Daarnaast wordt de tekst over de Omgevingsvisie Waterschap Hollandse Delta vervangen door tekst over de Watervisie. Er wordt in de omgevingsvisie ook aandacht besteed aan de landelijke opdracht om bij ruimtelijke opgaven water en bodem sturend te laten zijn. Tot slot wordt de nationale ambitie om in 2030 55% CO₂-reductie te realiseren in de omgevingsvisie opgenomen.

7. Zienswijze van provincie Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft op de ontwerp omgevingsvisie gereageerd. De zienswijze heeft als dagtekening 6 april 2023 en is op 6 april door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Samenvatting zienswijze

1. Op dit moment ligt het percentage sociale huur van uw gemeente een relatief laag vergeleken met de 30 procent sociale huurwoningen per gemeente waar het Rijk naar toe werkt. In de planning en woningbouwprogrammering heeft uw gemeente nog weinig concrete plannen voor sociale woningbouw. In de ontwerp herziening Omgevingsbeleid module Wonen Werken en Werelderfgoed onderschrijft de provincie de ambities van het Rijk voor het bouwen van 2/3 betaalbare woningen vanaf 2025 en het streven per gemeente naar tenminste 30% sociale huur in de woningvoorraad. In de omgevingsverordening die onderdeel is van het ter inzage liggende Omgevingsbeleid zijn hiervoor regels opgenomen. Wij zien ruimte in uw omgevingsvisie om op dit onderwerp nader in te gaan. Ook in relatie tot de regionale opgave voor de Drechtsteden om de sociale huurvoorraad te spreiden en hierbij de samenwerking met buurgemeenten op te zoeken.
2. U noemt de lastige positie voor starters, jongeren, jonge gezinnen en ouderen om een geschikte woning te vinden. Hierbij benoemt u ook statushouders en kwetsbare groepen die opzoek zijn naar een woonplek. De provincie zet in op voldoende en passende woningen voor alle doelgroepen, waaronder bijzondere doelgroepen. Tot de bijzondere doelgroepen behoren personen die uitstromen uit de maatschappelijke opvang of beschermd wonen, urgent woningzoekenden, senioren, vergunninghouders, ex-gedetineerden, jongeren, en studenten, arbeidsmigranten en woonwagengewoners. Wij zien in de Omgevingsvisie ruimte om uitgebreider in te gaan op de vraag die er bestaat voor huisvesting van deze bijzondere doelgroepen en welke ruimtelijke opgave dit de komende jaren met zich meebrengt.
3. We wijzen wat betreft bovengenoemde onderwerpen ook op de huidige ontwikkelingen binnen de wet regie volkshuisvesting waar gemeenten op basis van hun omgevingsvisie een zogeheten volkshuisvestelijk programma (voorheen de wonen en zorg visie) moeten gaan opstellen. In de omgevingsvisie zien wij nog ruimte om hierop te anticiperen.
4. In de beleidskeuze '*Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond*' van het Omgevingsbeleid Zuid-Holland geeft Provincie Zuid-Holland een toelichting op een beleidskeuze met als doel het duurzaam beschermen, benutten en beheren van de kwaliteit van het bodem- en grondwatersysteem in relatie tot het verantwoord aanbrengen, beheren en afbouwen van functies in de ondergrond. Duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond wordt daarbij aangeduid als 3D-Ordening. Het provinciaal belang is gelegen in het op een rechtvaardige manier benutten van potenties van bodem en ondergrond voor de maatschappelijke opgaven op regionale schaal. Daarmee beoogt Provincie Zuid-Holland – in samenwerking met andere overheden – om 3D-Ordening standaard en structureel onderdeel te laten worden van alle relevante ruimtelijke planprocessen in Zuid-Holland, zoals overeenkomt met de recente Kamerbrief '*Water en Bodem sturend*' (Ministerie I&W, 25 november 2022). In de *Ontwerp Omgevingsvisie Hendrik-Ido-Ambacht* worden weliswaar de 'waarden' van cultuurhistorie, erfgoed, water, natuur en groen opgesomd, maar nergens wordt expliciet toegelicht (in) hoe(verre) kwaliteiten van bodem en ondergrond ter plaatse worden beschermd, benut en beheerd. Wij adviseren Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht om dit alsnog te doen en verwijzen voor betreffende kennis en expertise naar de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.
5. Hendrik-Ido-Ambacht zet in haar omgevingsvisie in op het versterken van biodiversiteit en een samenhangende groenstructuur. Ook de provincie heeft als ambitie om de bestaande integrale groenblauwe stedelijke structuur te behouden en waar mogelijk te versterken. Belangrijk onderdeel hierbij zijn netwerken en verbindingen. We zien ruimte om in de omgevingsvisie in te gaan op bestaande netwerken en verbindingen en kansen waar deze in

de toekomst verbeterd kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan ecologische netwerken voor flora- en fauna en ook aan recreatieve wandel-, fiets- en vaarverbindingen. Goede stad-landverbindingen, fijnmazige netwerken en opheffing van barrières kunnen de toegankelijkheid van het landschap nabij bebouwd gebied verbeteren.

6. In de omgevingsvisie wordt ook de keuze gemaakt om een gedegen scheiding te maken tussen natuur en recreatie. Soms is dit nodig om natuur te beschermen. Echter, schaarse ruimte betekent ook gezocht moet worden naar het combineren van functies. Het lijkt ons niet verstandig deze scheiding overal toe te passen en juist te zoeken naar kansen om recreatie en natuur te combineren.

Puntsgewijze beantwoording

1. In de afgelopen decennia heeft de gemeente veel woningen in VINEX-locatie de Volgerlanden gebouwd. We voorzien nog een grootschalige woningbouwontwikkeling aan de Noordoevers. Wanneer deze projecten zijn afgerond, zijn er geen grootschalige woningbouwlocaties meer in onze gemeente. Desondanks nemen wij de huidige woningnood serieus en blijven wij ons binnen onze mogelijkheden inzetten en onze verantwoordelijkheid nemen in de woningbouw. We zoeken creatief naar mogelijkheden om bij te kunnen blijven dragen aan het woningbouwvraagstuk, waarbij herstructurering en verdichting van corporatiewoningen mogelijkheden zijn. Er is grote behoefte aan sociale woningbouw. Wij blijven onze bijdrage leveren om hieraan bij te dragen. Daarnaast hebben een regionale woonvisie en -afspraken waar we ons aan committeren.
2. Op korte termijn start de gemeente met het opstellen van de Woonzorgvisie waarbij de genoemde doelgroepen worden opgenomen. De onderdelen die aan de fysieke leefomgeving raken landen in een programma. Dit onderwerp wordt in de omgevingsvisie opgenomen.
3. De Wet versterking regie volkshuisvesting is op moment van schrijven nog niet vastgesteld. Bij vaststelling zullen de wettelijke verplichtingen naleven.
4. Akkoord. De gemeente neemt in het thema 'milieu' de volgende paragrafen op:
Onder 'Waar staan we nu?':
'We hebben nog geen lokaal beleid waarin het gebruik van de bodem is geregeld. Zorgen voor veilig, duurzaam en natuurvriendelijk gebruik van de ondergrond en de bovengrond is wel belangrijk en nodig. In Hendrik-Ido-Ambacht lopen we net als in de rest van Nederland steeds vaker tegen de grenzen van het bodem- en watersysteem aan. Daarnaast zet de klimaatverandering alles op scherp. Er ontstaat steeds vaker concurrentie tussen de gebruiksfuncties in de ondergrond. Denk aan het gebruik van de ondergrond voor bodemenergie, kabels en leidingen, drinkwaterwinning, waterhuishouding en waterberging. We volgen het nationale beleid waarin bodem en water sturend zijn voor de ruimtelijke inrichting (zie verder bij 'Hoe zien we de toekomst').'
Onder 'Hoe zien we de toekomst van milieu?':
Voor bodem en water volgen we het nationaal beleid. Dit houdt in we de hele ondergrond, dus het (bodem- en watersysteem), relevant laten zijn vinden bij ruimtelijke ontwikkeling. Dit noemen we, ook wel 3D-ordening genoemd. Bodem en water geven voorwaarden voor toedeling van functies aan locaties zijn het uitgangspunt om te bepalen wat waar mag. Deze voorwaarden gaan regionaal en lokaal in kaart gebracht worden, zodat we straks concreter weten op welke manier bodem en water sturend zijn.
5. Onze natuur is in diverse opzichten waardevol. Allereerst biedt het een leefgebied voor planten en dieren. De gemeente doelt op het beschermen en vergroten van deze ecologische waarde. Dat geldt zowel voor de waterlopen als onze groene gebieden. De groene gebieden – evenals het Sandelingenpark – worden ook gebruikt voor recreatieve/toeristische doeleinden. In de omgevingsvisie staat hierover: 'We vinden als gemeente dat er een goede

balans moet zijn tussen toerisme en natuur. We kunnen genieten van de natuur, als we ons maar aan de regels houden. We zetten in op 'groene recreatie'. Wel is het belangrijk dat het ecologische belang voor het economische belang gaat.'

Met betrekking tot fiets - en wandelvoorzieningen beschrijft de gemeente in de omgevingsvisie dat alle voorzieningen in het dorp in 15 minuten met de fiets bereikbaar moeten zijn. Verder staat hierover dat 'het fietsnetwerk wordt uitgebreid en verbeterd. Hierbij houden we rekening met de toename van het aantal fietsers op steeds bredere en snellere (elektrische) fietsen. De gemeente zorgt voor goede, direct en veilige voetgangersverbindingen.'

6. De gemeente kiest er niet voor om een gedegen scheiding aan te brengen tussen natuur en recreatie. Dit punt wordt geschrapt.

Conclusie

De afgelopen periode zijn door de provincie beleidsmatige keuzes gemaakt die van invloed zijn op de omgevingsvisie. De gemeente neemt het uitgangspunt water en bodem sturend en de invulling daarvan middels 3D-ordering mee in de omgevingsvisie.

8. Zienswijze van een inwoner

Een inwoner heeft op de ontwerp omgevingsvisie gereageerd. De zienswijze heeft als dagtekening 12 april 2023 en is op 12 april door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Zienswijze

- Ik lees in de omgevingsvisie veel over de groene gemeente en het belang van groen voor het dorp en de inwoners, maar zie dit in de kaart niet terug. Alleen de parken en het perenlaantje zijn als groene omgeving gemarkeerd. Nadere parken en belangrijke groenstroken zoals het parkje tegenover het gemeentehuis/achter de Shell (Leonia A. Spoor-van Tichelt- plantsoen) en in het verlengde het trapveldje en het schapenveldje naast de Hoge kade zijn als Woongebied gemarkeerd. Waarom is dit als Woongebied en niet als Groene omgeving gemarkeerd?

Beantwoording

De gemeente is het met de inwoner eens dat het Leonia A. Spoor-van Tichelt- plantsoen en het trapveldje daarachter goed in de Groene Omgeving past.

Conclusie

Naar aanleiding van de zienswijze wordt het het Leonia A. Spoor-van Tichelt- plantsoen en het trapveldje daarachter toegevoegd aan de Groene Omgeving.

9. Zienswijze van de woningcorporaties Trivire en Rhiant

De woningcorporaties hebben gezamenlijk op de ontwerp omgevingsvisie gereageerd. De zienswijze heeft als dagtekening 12 april 2023 en is op 13 april door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ontvangen.

Samenvatting van de zienswijze

1. Allereerst willen wij u complimenteren voor de uitgebreide en heldere visie. Begrijpelijk verwoord voor alle inwoners van Hendrik-Ido-Ambacht en ook 24 uur per dag zichtbaar op de website. Als corporaties zien we een herkenbaar verhaal waar staand beleid duidelijk in terug te lezen is. We herkennen de opgaves die worden benoemd en zien de inzet en plannen van de gemeente binnen deze visie terug.

2. We zijn positief gestemd dat u in uw woningopgave ziet dat er grote behoefte is aan sociale huurwoningen voor een brede doelgroep. Rhiant en Trivire zijn blij voor de (h)erkenning van de opgave en zullen hierin uiteraard onze bijdrage leveren.
3. In de omgevingsvisie wordt meerdere malen aangegeven dat u zaken gaat uitwerken en/of gaat onderzoeken. Bijvoorbeeld op het gebied van de energietransitie en het uitwerken van wijkuitvoeringsplannen (WUP). Goede initiatieven, waar Rhiant en Trivire zeker in kunnen ondersteunen. Echter, hiervoor is nog geen concrete tijdslijn geschetst. Een concrete planning zou Rhiant en Trivire helpen zodat wij toekomstige investeringen hier op af kunnen stemmen.
4. In de toekomst zal de woonvisie via het volkshuisvestingsplan onderdeel worden van de omgevingsvisie. Als dat gaat spelen, denken we graag tijdig mee over het volkshuisvestingsplan zodat beleid en uitvoering goed op elkaar aansluiten.
5. Laten we met elkaar vooral de samenwerking zoeken binnen de uitdagingen van de omgevingsvisie, maar ook in het toekomstige beleid en de uitvoering hiervan.

Puntsgewijze beantwoording

1. Fijn dat het beleid in de omgevingsvisie duidelijk en herkenbaar voor u is. Dank voor het compliment.
2. Fijn dat deze opgave goed is verwoord. De gemeente kijkt uit naar de samenwerking met Rhiant en Trivire.
3. De omgevingsvisie is een strategische visie op hoofdlijnen. Deze strategische hoofdlijnen worden uitgewerkt in programma's. In deze programma's wordt ook aandacht besteed aan volgordeelijkheid en planning. Met het programma duurzaamheid wordt momenteel een start gemaakt. De wijkuitvoeringsplannen worden hierin meegenomen.
4. De gemeente kijkt uit naar deze samenwerking.
5. De gemeente gaat graag in op het voorstel de samenwerking op te zoeken.

Conclusie

De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de ontwerp omgevingsvisie.